

Tea MARINOVIĆ
HR-20260 Korčula
tea.marinovic@st.t-com.hr

UDK: 32(497.5)(091)
Pregledni rad
Review paper
Primljeno: 2. listopada 2020.

HRVATSKA SELJAČKA STRANKA U KORČULI I POSTAVLJANJE SPOMEN OBILJEŽJA KRALJU TOMISLAVU 1925. GODINE U KORČULI U ČAST HRVATSKOGA KRALJEVSTVA

SAŽETAK

Hrvatska republikanska seljačka stranka zbog zabrane djelovanja mijenja ime u Hrvatska seljačka stranka 1925. godine i ponovno politički djeluje. U Korčuli se također ponovno osniva uz odaziv svih društvenih slojeva. Predsjednik stranke je Frano Marinović. Iste godine u cijeloj Hrvatskoj, posebno u Zagrebu, HSS organizira proslavu Tisućgodišnjice Hrvatskog Kraljevstva. U Korčuli je HSS organizirao veliku proslavu uz postavljanje spomen obilježja na kuli Kopnenih vrata, rad Frane Kršinića. Godine 1941. ploča je bačena i razbijena. Blagoje Kapelina ju je odnio i sakrio. Spomen obilježje vraćeno je u doba Hrvatskog proljeća 1971. godine.

KLJUČNE RIJEČI: *Obnova Hrvatske seljačke stranke, Korčula, 1925. godina, svečanost tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva, postavljanje spomen obilježja*

Osnivanje stranke 1925. godine

Stjepan Radić osnovao je u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca stranku pod nazivom Hrvatska pučka seljačka stranka, ali je već 25. ožujka 1919.

godine uhapšen i bez optužnice proveo u zatvoru jedanaest mjeseci do 30. veljače 1920. Nastavio je politički rad po cijeloj Hrvatskoj i promijenio je ime stranke u Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS), ali je u svibnju 1920. godine uhapšen, osuđen na dvije i po godine zatvora i zatim abolidan. Godine 1925. Obznanom je stranka zabranjena i Stjepan Radić je ponovno uhapšen. Zabranjena stranka mijenja u ožujku 1925. godine ime u Hrvatska seljačka stranka (HSS) i u srpnju iste godine ušla je u vladu.

Stjepan Radić je sredinom 1926. godine posjetio Korčulu i bio je veličanstveno dočekan u Korčuli, Blatu i Veloj Luci. Atentatom 20. lipnja 1928. godine usmrćeni su Pavle Radić i Stjepan Basariček, ranjeni Ivan Pernar, Đuro Basariček i Stjepan Radić, koji je 8. kolovoza umro od posljedica ranjavanja. U žalosnoj povorci u Korčuli bilo je 2000 ljudi. Govor je održao Pavao Vlašić i gradonačelnik dr. Baldo Cviličević. Šestosiječanjskom diktaturom 1929. godine zabranjen je rad HSS.

Osnivanje Hrvatske seljačke stranke u Korčuli

Hrvatska republikanska seljačka stranka (HRSS) širila se na Korčuli usprkos strogoj kontroli i policijskim izvještajima o svakoj aktivnosti radićevaca. Sastanci su se održavali u privatnim kućama, gostionicama ili kavanama, a gdje je i to bilo zabranjeno širila se tajno „od usta do usta“, jer su radili premetačine po kućama, kažnjavali i hapsili ljude. Tisak, pjevanje, agitacija ili znakovlje su bili zabranjeni. Na izborima za zastupnike Narodne skupštine održane 8. veljače 1925. godine stranka je u korčulanskom kotaru dobila 44,77 % glasova. Priznanjem Vidovdanskog ustava i ulaskom u vladu širi se utjecaj stranke na Korčuli, koja slobodno djeluje i obuhvaća najšire slojeve društva sve do seljaštva, jer je isticala i pokušala riješiti status hrvatskog naroda u Kraljevini SHS. Značaj djelovanja HSS bio je golem jer se narod othrvao unitarističkoj velikosrpskoj politici i očuvao svoje hrvatstvo.

Dana 25. rujna 1925. godine, još za trajanja Obznane u Dubrovačkoj oblasti pozvani su pristaše HSS na dogovor vezano za osnivanje HSS u Korčuli. Sve pristaše nije bilo moguće pozvati radi kratkoće vremena i pomanjkanja prostora. Na zboru je jednoglasno izabrana sljedeća uprava:

Frano Marinović pokojnog Antuna, predsjednik
Vicko Kapelina, dopredsjednik
Antun Stecca, tajnik

Milan Franjković, blagajnik
 Jakov Depolo pokojnoga Jakova, odbornik
 Vicko Fabris, odbornik
 Vinko Garčina, odbornik
 Antun Gatti, Jozipov, odbornik
 Kristo Kalogjera, odbornik
 Jozo Kapor Antunov, odbornik
 Anton Matulović, Franov, odbornik
 Marko Tvrdeić Spuga, odbornik

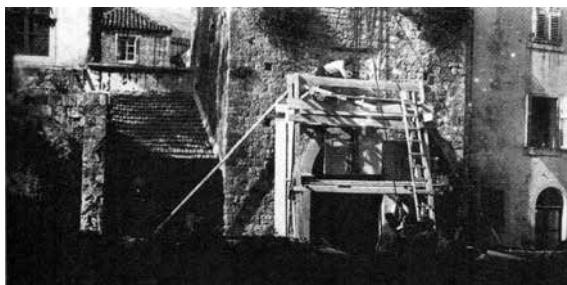
Pozvani su svi dosadašnji neorganizirani pristaše HSS koji žele stupiti u novoosnovanu organizaciju da se vlastoručno potpišu.

Prvi popis članova od 25. rujna 1925. godine brojao je 114 članova HSS u Korčuli.

Dinko Sarnečić bio je na čelu promicateljskog odbora Svaki član mjesečno je plaćao 1 dinar članarine.

U drugoj Jugoslaviji kada je zabranjen rad HSS i njeni članovi bili proganjani Frano Marinović i druge pristaše HSS išle su na misu za pokojnog Stjepana Radića na dan njegove mučeničke smrti. Nije se smjelo spomenuti za koga je misa zadužnica. Nakon mise svi bi u svečanim odijelima prošli oko grada u čast ubijenih, kako je i inače bio običaj u Korčuli za značajne osobe.

Pripreme proslave tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva

Postavljanje spomen ploče 1925.

Nakon 900. godine dođe na prijestolje Hrvatske Tomislav kao ban i vladao je područjem između Drave i Save. Kraljem se okrunio na Duvanjskom

polju na velikom općem narodnom hrvatskom saboru 925. godine.¹ Bio je kralj zemalja od Dunava, Drave i Drine do Jadranskog mora s naslovom Kralj Hrvatske i Dalmacije. Time je postao utemeljitelj ujedinjenog, snažnog i neovisnog hrvatskog kraljevstva. Kralj Tomislav ostao je upamćen i slavan i po pobjedama nad Mađarima i Bugarima. Iste godine održan je Splitski sabor gdje se utvrdilo da je „primas“ države splitski nadbiskup Ivan, nasljednik slavne salonitanske metropolije i nasljednik svetog Dujma, za kojeg se smatralo da ga je sv. Petar poslao u Salonu. Sjedište nove crkvene pokrajine za Dalmaciju i Hrvatsku postao je Split. Papa Ivan X. (914.-928.) šalje svoje poslanike sa pismom Tomislavu koje počima riječima: „Ivan biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenu sinu Tomislavu kralju Hrvata i Dalmacije.“ Događaj je vezan i za osobu neustrašivog biskupa Grgura Ninskog.

Ranosrednjovjekovni hrvatski kralj Tomislav prisutan je u svijesti Hrvata na temelju pisanja Vjekoslava Klaića u prvom svesku *Povijesti Hrvata* 1899. godine. Priča je nastala u vremenu kada su Hrvati bili neprirodnim granicama razdijeljeni u Austro – Ugarskoj Monarhiji, a Tomislav je pobijedio Mađare i protjerao ih preko rijeke Drave i postao kralj.

Družba „Braće hrvatskog zmaja“ već je 1906. godine došla na ideju da se proslavi tisućljeće spomena prvog hrvatskog kralja, u doba kad je hrvatski korpus bio podijeljen, kao važnog povijesnog događaja hrvatskog naroda. Pripreme su počele 1914. godine s namjerom da to bude velika izložba iz svih hrvatskih krajeva u Zagrebu. Prednjačili su u osmišljavanju i pripremi te proslave, posebno gradnjom spomen crkve u mjestu Županjac (kasnije nazvano Duvno) i podizanjem spomenika i spomen-obilježja. Zbog velikog značenja tog jubileja prepustili su da spomen bude označen i imenovan kao spomen naroda. Time su htjeli istaknuti postojanje nekada slobodne i samostalne hrvatske kraljevine. Široki slojevi naroda po svim selima i gradovima na prostoru hrvatskih povijesnih zemalja doveli su do učvršćenja nacionalne svijesti i izgradnje hrvatskog nacionalnog identiteta. Osim spomen obilježja diljem Banovine Hrvatske ulice i trгови imenovani su po kralju Tomislavu.

Sama obljetnica dogodila se u promijenjenim društveno političkim okolnostima u Kraljevini Srba Hrvata i Slovenaca, ali ništa povoljnijima i sretnijima. Hrvatske zemlje nisu ujedinjene nego su uvođenjem oblasti dodatno

¹ : Suvremena hrvatska historiografija nije potvrdila tezu iz 19. st. o Tomislavu kao hrvatskom kralju (koju su Tadija Smičiklas i Klaić nešto poslije popularizirali) pa niti onu o općem saboru i godini navodne krunidbe koju spominje Ljetopis popa Dukljanina. Stoga ovu obljetnicu moramo promatrati ponajprije kroz prizmu legende, ali i ondašnje tekuće politike.

rascjepkane. Dio obale je bio pod talijanskom okupacijom, Međimurje je pripalo Mariborskoj oblasti, Boka kotorska Zetskoj oblasti itd. Hrvati su bili pod srpskom dominacijom u političkom, vojnom i gospodarskom životu.

Početak proslava bilo je hodočašće u Rim gdje je otputovalo 4000 hodočasnika koji su s papom Pijom XI. proslavili Svetu godinu 1925. i tisućitu godišnjicu hrvatskog kraljevstva. Papa je prije tisuću godina Tomislavu poslao krunu, a hrvatski je narod papi poklonio spomen – kalež koji je izradio hrvatski kipar i medaljar Ivo Kerdić. Hodočašće je predvodio zagrebački nadbiskup Antun Bauer.

Bilo je pokušaja da se proslave održe u jugoslavenskom duhu, ali sve su održane ističući posebnost hrvatskog naroda i njegovu sposobnost da stvori vlastitu nacionalnu državu.

Političke prilike u Korčuli 1925. godine

Obznana je bila na snazi i 1925. godine i nije se smjelo spominjati Radića i HSS. U lipnju 1925. Veliki župan dubrovačke oblasti razriješio je u Korčuli dr. Dinka Giunia dužnosti općinskog upravitelja i postavio dr. Roka Arnerija na njegovo mjesto. U Korčuli su ga nazivali „općinskim komesarom“ jer nije bio demokratski izabran nego postavljen za predsjednika Općinskog vijeća. To je izazvalo veliko nezadovoljstvo pučanstva grada i okolnih mjesta i opozicija je uskratila svaku suradnju s općinskom upravom. Dr. Roko Arneri se ubrzo zahvalio i na to mjesto je imenovan dr. Baldo Cviličević općinski liječnik u Lumbardi. Održavanje proslave 1000. godišnjice hrvatskog kraljevstva bilo je dozvoljeno od Beograda jer je kralj Aleksandar to iskoristio da bi sebe proglasio nasljednikom kralja Tomislava.

Općinske i crkvene vlasti u Korčuli održale su proslavu 5. lipnja 1925. godine. Općinska glazba je svirala na uranak, održana je misa, povorka i sijelo u sokolani gdje je prof. Vinko Foretić održao prigodno predavanje. Navečer je cio grad bio osvjetljen i na obali je održan koncert. Tom skupu nije se odazvalo pučanstvo u većem broju ni mještani okolnih sela na inicijativu korčulanskih radićevaca. Premda su iz zatvora pušteni Radić, Maček i ostali prvaci HSS, a Pavle Radić ušao u vlast, proslava je bojkotirana.

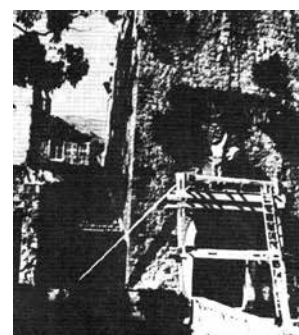
Svečanost proslave tisuću godina hrvatskog kraljevstva

Proslava postavljanja ploče, 26. prosinca, 1925. (foto Marinović)

U *Hrvatskoj riječ* 9. srpnja 1925. godine Božo Fabris, klesar s Vrnika, oglosio je: „Pozivaju se sve općine, glavari, župnici, razna kulturna društva, čitaonice, organizacije, da u svim selima i varošima postave ploče na spomen 1000. godišnjice opstanka hrvatske države sa natpisom Kralj Hrvatski Tomislav 925.-1925. i to na najprometnijim ulicama u mjestu.“

Na čelu odbora za postavljanje spomen obilježja u Korčuli bio je Frano Marinović pokojnog Antuna. Ostali članovi bili su Vicko Garčina, Marko Tvrdeić Spuga i još trojica članova. Spomen ploču je izradio kipar Frano Kršinić iz Lumbarde. Troškovi su namireni donacijama radićevaca po mjestima. Spomen obilježje je postavio Srećko Jeričević na kuli Velikog Revelina iznad kamenog luka Kopnenih vrata južnog ulaza u grad.

*Skidanje spomen obilježja
18. svibnja 1941.*

*Kopneni ulaz u grad sa spomen pločom
vraćenom 1971. godine*

Predziđe Veliki Revelin gradilo se od 1485. do 1489. godine i protezalo se do velike utvrde Svih svetih, a od 1499. – 1502. godine gradi se predziđe Mali Revelin koji se nalazi na zapadnom boku utvrde Kopnenih vrata. Do Velikog Revelina dolazilo se kamenim stepenicama i pokretnim drvenim mostom preko jarka, koji se gradio od 1475. do 1477. godine i koji je preuređen 1496. godine. Rusi su ga porušili i sagradili novi kameni most 1807. godine. Ulaz u grad bio je smješten zapadnije od utvrde Veliki Revelin. Nova Kopnena vrata otvorena su 1863. godine s nadvišenim lukom. Istovremeno se gradilo novo stubište i ono se širokim i blagim stubama uzdiže do novih vrata. Rukohvat-balustradu je, na zahtjev Općinskog povjerenstva za ures, koji je tražio da se sagradi od kamena, projektirao Frano Radić i isklesao Petar Jeričević. Radovi su okončani 1891. godine. Odbor na čelu sa Franom Marinovićem je odlučio da se spomen obilježje postavi iznad kamenog luka ulaza Kopnenih vrata.

Svečanost postavljanja spomen obilježja 1925. godine

Proslava tisućgodišnjice koju su organizirali članovi HSS održana je 26. prosinca 1925. godine kada su korčulansku općinu dobili u svoje ruke. Proslava je bila dobro organizirana, pozvani su građani Korčule i cijelog otoka. Za sudjelovanje na proslavi tisuću godina hrvatskog kraljevstva 26. prosinca u gradu Korčuli pozvano je projugoslavensko Sokolsko društvo Korčula što su oni odbili jer po njima se proslava organizira u stranačkom duhu.

Svečanost je počela svečanom misom i povorkom oko grada i nastavila se na prostoru kopnenog ulaza u grad. Svečana tribina bila je postavljena uz predziđe Velikog Revelina. Predsjednik Odbora za proslavu Frano Marinović dao je nalog da se otkrije spomen-obilježje. U tom času glazba je svirala himnu. Frano Marinović pozdravio je sakupljeno mnoštvo i ustupio ploču na čuvanje Općinskom upravitelju dr. Baldu Cviličeviću koji je primio ploču i stavio je pod zaštitu općine. Dr. Baldo Cviličević održao je zanosni govor o našem prvom kralju i slavnoj prošlosti hrvatskog naroda. Istaknuo je kako je Hrvatska prva država tvorevina i ove postojeće države jer je održala svoje postojanje kroz vjekove. Bilo je prisutno 2500 ljudi koji su pljeskanjem i klicanjem pozdravili govornike. Objavio je da se na uspomenu kralja Tomislava predio Sv. Nikole naziva Šetalište kralja Tomislava. O tome piše Hrvatska riječ 13. siječnja 1926. godine. Na slici se vide hrvatske zastave (crvena boja je na crno-bijelim fotografijama tamnija od plave) u velikom broju, svečano ukrašeni prozori sagovima i cvijećem.

Tekst ispod slike glasi: „Proslava- tisućgodišnjice-hrvatskog-kraljevstva-i-otkriće-spomen-ploče-Tomislavu-u-Korčuli-26.XII.25.-“ Odbor od šest članova na čelu s Franom Marinovićem i svećenik stajali su na podignutom postolju uz zid Velikog Revelina. Tribina je bila ukrašena s dvije hrvatske zastave i jednom jugoslavenskom. Ispred tribine postavljena je velika hrvatska zastava. Zgrada je bila ukrašena tepisima i zastavama, a velika hrvatska zastava s hrvatskim grbom protezala se dužinom zgrade. Prostor ispred kule, Velikog Revelina i stepenica, bio je pun svijeta. Trg Petra Kanavelića bio je ispunjen ljudima. Spomen ploča bila je ukrašena lovorovim vijencem.

Kamenu ploču je izradio akademski kipar Frano Kršinić, rođen u Lumbardi 1897., umro u Zagrebu 1982. godine. U Korčuli je pohađao zanatsku školu, odjel klesarstvo, zatim je nastavio školovanje u Horicama u Češkoj od 1913. do 1917. godine. Na Akademiji u Pragu školovao se od 1917. do 1921. godine. Profesor na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu postao je 1924. godine. Bio je član JAZU-a.

Sam tekst na ploči glasi:

U SPOMEN
KRUNIDBE HRVATSKOG KRALJA
TOMISLAVA
D.C.C.C.C.XXV – M.C.M.X.X.V.
KORČULANI

Slova spomen-obilježja su lijepo stilizirana. Prvi broj D (500) je stiliziran kao C naopako i dodana su četiri C za svakih sto godina. Godina 1900. napisana je M (tisuću) CM (devetsto). Okvir spomena ističe se, citat Marina Barišića: „bogatim četverostrukim ukrasom varijante pleterne ornamentike inspirirane starohrvatskim pleterima razrađene modernoj varijanti koju je kreirao sam autor“.

Frano Kršinić izradio je gotovo istovjetno spomen obilježje tisućitoj obljetnici hrvatskoga kraljevstva koja je otkrivena u Dubrovniku u prosincu 1925. godine.

Današnji izgled postavljene spomen ploče (foto Marinović)

Kratki osvrt na osobe koje su bile uključene u postavljanje spomen obilježja

Frano Marinović, pokojnoga Antuna, rođen je u obitelji kapetana Antuna Marinovića iz Blata i Marije Foretić pokojnoga Jure dana 21. rujna 1872. godine u Korčuli, kao drugo od petero djece. Osnovnu i građansku školu završio je u Korčuli.

Godine 1893. njegova majka Marija Foretić udova Marinović moli Povjerenstvo novačenja za Kotar Korčulu da se njen sin Frano izuzme od služenja vojnog roka, kao jedina njena potpora i da mu se dodijeli pričuvna služba.

Vjenčao se sa Marijom Vilović 20. veljače 1897. godine u Korčuli. Marija Vilović, pokojnog Andrije, rođena je u Korčuli 16. svibnja 1876. godine. Po vjeroispovjedi su bili rimokatolici. Imali su sedmero djece od kojih je dvoje umrlo u dječjoj dobi.

Frano Marinović bio je po zanimanju privatni činovnik. Prvo zanimanje mu je bilo u Privlaci kod Zadra kao zamjenik trgovačkog obrta Šimuna Romca 1919. godine. Iz njegove vrlo bogate osobne i poslovne pismohrane na hrvatskom i talijanskom jeziku vidljivo je da je knjigovodstveno vodio veliki broj tvrtki, zanatskih radnji i pojedinaca u Korčuli. Upravljao je konoparskim obrtom Ante Trumbića, vodio je knjigovodstvo poslovanje 33 obrta, dućana i zanata u Korčuli. Bio je nadzornik i revizor Općinske blagajne Korčula od 1914. do 1927. godine, zatim zakleti sudski vještak za knjigovodstvene struke kod Kotarskog suda u Korčuli. Radio je kao agent i zastupnik Royal Mail Line-a, London u Korčuli, Cosulich Line, Zagreb, Hamburg- Južnoameričko parobrodarsko društvo, Zagreb i Parobrodarske plovidbe HUM, Korčula.

Vodio je blagajnu Električne centrale u Korčuli itd. Do umirovljenja bio je 31 godinu predstojnik ureda advokata Jure Arnerića u Korčuli. Iznajmljivao je tri prodavaonice u prizemlju kuće na Bilinama, posjedovao je dionice brodarskog, akcijskog društva „Boka“ u Kotoru, zatim udio u Cassa di Mutuo Credito u Korčuli od 1898. godine i Zadružne štedionice u Korčuli od 1923. godine. Općina Korčula ga je zamolila da učestvuje u radu osnivanja Općinske štedionice u Korčuli 1927. godine gdje je također imao vlasničke udjele.

Po obiteljskoj tradiciji bio je član bratovštine Svih svetih u Korčuli i prokurator 1912. godine. U Velikom tjednu bio je „učenik“ 1896., 1908., 1912., 1914. i 1915. godine. Radio je na nadopuni i izmjeni pravila bratovštine Svih svetih 1938. godine u Korčuli.

Trombon je svirao i u Korčulanskoj općinskoj glazbi osnovanoj 1898. godine.

Svirao je u fanfarama Hrvatskog sokola Korčula od utemeljenja 1905. godine do 1914. godine kad je obustavljen rad zbog početka Prvog svjetskog rata. Nije svirao u glazbi režimskog jugoslavenskog Sokolskog društva Korčula.

Po opredjeljenju svoje obitelji i sam je cijeli život bio uvjereni Hrvat bez da je ikada mijenjao mišljenje ili stranu. Iz dopisivanja sa bratom Antunom, koji je bio povjerenik Hrvatske u Sjedinjenim Američkim Državama vidi se njegov stav i prikaz političke situacije u Korčuli i šire.

Uplaćivao je novac Zavodu sv. Križa Otok (Badija) kod Korčule. Sačuvane su uplatnice 1928. i 1930. godine na čemu mu Viktor Glavočić zahvaljuje u ime sirote „Zavoda sv. Križa“.

Frano Marinović pokojnog Antuna
(foto Marinović)

Članska iskaznica predsjednika HSS u Korčuli,
Frana Marinovića pok. Antuna za 1926. godinu

Dr. Baldo Cviličević, rođen je 1876. godine u Korčuli, umro je u Lombardi. Studije je završio u Grazu gdje je bio istaknuti član akademskog kluba „Hrvatska“. Kao vojni liječnik za vrijeme rata spašavao je mlade ljude. Bio je liječnik u Lombardi. Bio je kandidat Čiste stranke prava na izborima za Carevno vijeće 1911. godine, a 1925. godine postavljen je za gradonačelnika Korčule. Na prvim slobodnim općinskim izborima 1926. godine bio je izabran za načelnika Korčule ogromnom većinom glasova. Bio je gradonačelnik tri godine i učinio je mnogo za grad i općinu. Ujedno je bio i posljednji birani načelnik korčulanske općine. Posljednje je godine živio u Lombardi, bio je povjerenik „Hrvatskog Radiše“. Godine 1925. osnovao je podružnicu Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“, zatim glazbu unutar društva kojoj je bio predsjednik i u kojoj je svirao. Sprovod mu je bio veličanstven, kako se rijetko pamti. Članak o njegovoj smrti završava riječima: „Neka je laka hrvatska zemlja dobrom, poštenom i vrijednom dr. Baldi Cviličeviću! On će vječno živjeti u najljepšoj uspomeni svih otoka Korčule, a navlastito sela Lumbarde. Pokoj mu vječni!“

Dinko Sarnečić, pok. Nikole, rođen je 1888. godine. Bio je poštanski službenik i istaknuti član HRSS. Kad je Obznanom zabranjen rad HRSS, premješten je u Gruž i godinu dana kasnije umirovljen u 38. godini života. Bio je pod stalnom i posebnom prismotrom državne vlasti. Na izborima za Narodnu skupštinu bio je izabran za senatora. U Dubrovačkoj oblasti bio je izabran u Skupštinu, postao je sekretar Skupštine i član peteročlanog Oblasnog odbora. U doba Banovine Hrvatske bio je senator u Skupštini. Od 1936. do 1941. godine bio je gradonačelnik Korčule. Za vrijeme talijanske okupacije bio je 1941. godine interniran u Italiju. Radeću na polju spasio je i sakrivao jednog engleskog pilota na čemu mu je Velika Britanija zahvalila. Nakon povratka u Korčulu bio je odbornik, ali su ga vlasti komunističke Jugoslavije osudile na dvije godine zatvora i i gubljenje građanskih prava. Bio je proganjan do kraja života. U jednom prilogu zapisnika o saslušanju 1959. godine opisao je cijeli svoj život. Bio je član Hrvatskog sokola u Korčuli, a kad je promijenjeno ime u Sokolsko društvo Korčula istupio je iz Društva. Korčulani bivši članovi HSS su kad je umro organizirali povorku oko grada u njegovu počast kao bivšem gradonačelniku. Njegov život i politički rad zaslužuju opširan rad.

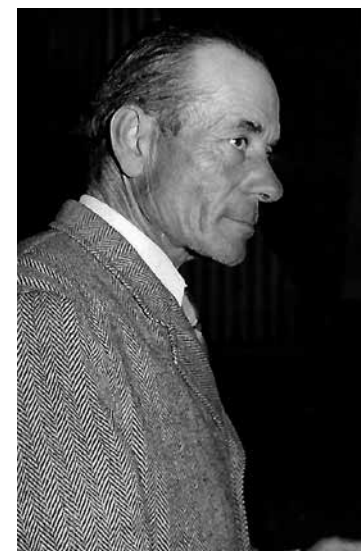
Vinko Garčina imao je kuću u predjelu Biline (danas Ulica Hrvatske bratske zajednice) gdje je u prizemlju bila trgovina kućnih potrepština koju je bila njegovo vlasništvo. Prodavao je svjetiljke, željezo i porculan. Doselio

se sa Hvara s obitelji jer mu je supruga bila Korčulanka iz obitelji Denoble. Prodavaonica staklarije bila je vlasništvo njenog oca i Vinko Garčina ga je naslijedio.

Vicko Kapelina (Capellina) pokojnoga Lovre rođen je u Visu 1867. godine, domovan u Korčuli. U mladosti se bavio trgovinom sa stricem Augustinom Trojanisom. Kasnije je bio kovač, ali je više godina proveo u inozemstvu. Godine 1903. bavio se prodajom drva za građu ali je 1904. godine ponovno otišao u inozemstvo, a od 1908. bavi se trgovinom drva i pokućstva u Korčuli. Dana 25. svibnja 1910. godine obraća se gradskom poglavarstvu da mu udijeli obrtnu dozvolu za prodaju mješovite robe u prizemlju njegove kuće koju će osobno voditi u predjelu Gornja varoš, u ulici Tri sulara. Tu je prodavao štednjake, gvožđariju i druge kućanske potrepštine. Godine 1925. bio je dopredsjednik HSS-a u Korčuli.

Josip-Jozo Kapor, Antunov, rođen je 1901., umro 1973. godine. Bio je izabran za odbornika kod osnivanja HSS-a. Završio je Obrtničku školu u Korčuli. Bio je kao i otac mu Antun obrtnik, soboslikar i pismoslikar. Imali su prodavaonicu soboslikarske opreme. Niz godina je kao vrsni majstor izučavao soboslikarski i pismoslikarski zanat brojne korčulanske majstore. Pripadao je Hrvatskoj seljačkoj stranci u doba kad su tu stranku vodili braća Stjepan i Antun Radić te kasnije Vladko Maček. Zbog svog hrvatstva i ideje o hrvatskoj državi bio je proganjan od tadašnjih režima u Austro-Ugarskoj, u Kraljevini SHS, Kraljevini Jugoslaviji i NR Jugoslaviji. (Podaci N. Kosović)

Antun Kapor, pokojnog Donka, otac Josipa Kapora, rođenje i umro u Korčuli (1862. - 1936.). Bio je vrsni majstor svog zanata, član HSS-a, cijeli je život podržavao ideju o samostalnoj hrvatskoj državi bez obzira na progone i probleme. (Podaci N. Kosović)

Josip-Jozo Kapor, pokojnog Antuna (foto N. Kosović)

Antun – Tonči Stecca
(Foto i podaci L. R. Stecca)

Antun-Tonči Stecca, pokojnog Lovre, rođen je 27. rujna, 1899. godine u Korčuli, gdje je i umro 29. studenog 1965. godine. Naslijedio je Jakova Depola pokojnoga Jakova i po zanimanju je bio trgovac. Bio je član i tajnik HSS-a 1925. godine. Ujedno je bio član i tajnik Hrvatskog sokola u Korčuli.

Milan Franjković, naslijedio je i vodio od oca Nikole dućan manufakture na Plokati. Godine 1925. bio je član i blagajnik HSS-a.

Marko Tvrdeić – Spuga, pozvan je 1927. godine u Odbor petorice da prouči pravila za ustrojenje Općinske štedionice u Korčuli sa zahtjevom da se u roku od 14 dana podnesu Općinskom vijeću iscrpno izvješće. U Odboru su još bili Jozo Fazinić, dr. Ivo Bibica, Frano Marinović i Baldo Verzotti. U Kraljevini SHS imao je mjenjačnicu na čijem memorandumu navodi da kupuje sve vrste stranih valuta, vrijednosnih papira, kovanog zlatnog i srebrenog novca. Vodio je podzastupništvo engleskog društva „Orijet Line”, London i Cosulich Line, Trst. Bio je odbornik HSS-a 1925. godine. Ujedno je bio predsjednik Hrvatskog sokola u Korčuli 1928. godine. Bio je predsjednik Hrvatskog sokola u Korčuli 1928. godine.

Jakov Depolo pok. Jakova, rođen je 27.9.1899., umro 20.11.1965. Po zanimanju je bio trgovac. Posjedovao je kuću na zapadnoj obali uz kuću Mirošević. Bio je istaknuti i aktivni član HSS-a i Hrvatskog sokola. Nije imao vlastite djece pa je usvojio Antuna Steccu, koji je naslijedio kuću.

Konstantin Kalogjera, bio je član i odbornik HSS-a, Korčula. Ujedno je bio član Hrvatskog sokola.

Antun Matulović, bio je odbornik HSS-a u Korčuli 1925. godine.

Antun Marinović, sin Frane (1900. - 1983.),
časnik trgovačke mornarice, član HSS-a

Naslovnica dnevnika HSS „Narodni Val“,
Posebno izdanje 15. srpnja 1928. (Pismohrana Marinović)

Daljnja sudbina spomen-ploče

Dolaskom talijanskih okupacijskih snaga, dana 18. svibnja 1941. godine spomen obilježje je skinuto što je krišom snimio Blagoje Kapelina, sin Vicka Kapeline iz zgrade na Kanavelićevom trgu, koji je spomen-obilježje, razbijeno u nekoliko dijelova, odnio i spremio, odnosno sakrio.

Spomen-obilježje nije vraćeno u doba druge Jugoslavije punih 30 godina, sve do Hrvatskog proljeća 1971. godine.

Tragovi te proslave vidljivi su i danas kroz spomenike i spomen-obilježja. Najznačajniji je konjanički spomenik u Zagrebu koji je postao simbol grada i hrvatski nacionalni simbol. Isto tako Grgur Ninski u Splitu kojim je obilježeno to razdoblje postao je opći hrvatski simbol. Posredstvom spomenika, spomen-obilježja, naziva ulica i trgova događaji od prije tisuću godina, ili proslava tih događaja došli su i do sadašnjih generacija i ponosno podsjećaju na dane naše slavne povijesti.

Treba se pripremiti i 2025. godine svečano proslaviti stogodišnjicu postavljanja spomen-obilježja i svih događaja vezanih za borbu hrvatskog naroda u tom razdoblju.

I druga mjesta na Korčuli i Pelješcu također su postavila spomen-ploču, kao Vela Luka i Orebić.

Zaključak

Proslave s hrvatskim *plemiskim* predznakom, kako su ih Srbi zvali, održavale su se u svim gradovima, mjestima do najmanjih sela sa hrvatskim stanovništvom. U Zagrebu je održan slet Hrvatskog sokola na kojem su bili kralj i kraljica. Najznačajniji simbol te proslave je velebni konjanički spomenik kralju Tomislavu u Zagrebu, rad Roberta Frangeša Mihanovića. Izdana je knjiga Ferde Šišića *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara. Zatim Znameniti i zaslužni Hrvati te spomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925-1925*. Podignuti su obelisci, spomenici i brojna spomen-obilježja. Svaki grad je dobio naziv ulice ili trga po kralju Tomislavu. Spomenik Grguru Ninskom u Splitu, rad Ivana Meštrovića, također je nacionalni simbol. Sagrađena je spomen-crkva i Hrvatski dom u Duvnu, koji je dobio ime Tomislavgrad. Generacije Hrvata prije 95 godina proslava je podsjetila na daleku prošlost, a simboli proslave podsjećaju današnje generacije na tu daleku i slavnu prošlost i proslavu njene obljetnice.

Simboli te proslave su pleterni ukrasi, starohrvatska kruna, šahovnica i trobojnica. Kruna je danas u grbovima samo dviju županija. Pleter je uz šahovnicu i trobojnicu našao svoje mjesto u suvremenom identitetu Hrvata i hrvatske države.

Tako je baština preko mnogobrojnih spomen-obilježja došla do današnjih generacija i treba povodom stote obljetnice te proslave 2025. godine, to imati na umu i pripremiti se za taj jubilej.

IZVORI I LITERATURA:

1. Pismohrana Marinović
2. Pismohrana Lovro R. Stecca
3. Pismohrana N. Kosović
4. Foto dokumentacija Marinović
5. Foto dokumentacija Lovro R. Stecca
6. Foto dokumentacija N. Kosović
7. Stjepan Srkulj: Izvori za hrvatsku povijest, Zagreb 1911.
8. Neven Fazinić: Grad Korčula, kroz arhivsku građu Kotarskog poglavarstva i općine korčulanske (tijekom XIX. i XX. stoljeća), KORA, Korčula, 2019.
9. Zvonko Letica: Sjećanje jedne generacije, Grad Korčula 1900-1946, Korčula. 1990.

10. Alena Fazinić: Korčulanska spomenička i kulturna baština, Ogranak matice hrvatske Korčula, Korčula, 2009.
11. Dušan Kalogjera: U potrazi za izgubljenom Korčulom, Korčula, 2010.
12. Franko Oreb: Otok Korčula u doba druge austrijske uprave, Naklada Bošković, Split, 2007.
13. Franko Oreb: Korčulanske godine Vida Vuletića Vukasovića i Frana Radića, Naklada Bošković, Split, 2018.
14. Franko Oreb: Frano Radić, Zbornik Frano Radić, Život i djelo, Naklada Bošković, 2019.
15. Tea Marinović: Meštrovića Marica Marinović, Vlastita naklada, Split, 2014.
16. Tea Marinović: Korčulanske kartuline, Zaustavljeno vrijeme, Izlet u prošlost, Vlastita naklada, Split, 2011.
17. Berislav Kalogjera: Korčula Portret jednog grada na istočnom Jadranu, Matica hrvatska, Ogranak Korčula, 1995.
18. Mario Jareb: Kralj Tomislav kroz tisuć godina, Zagreb, 2017.
19. Franko Mirošević: Stjepan Radić i HRSS/HSS u Dalmaciji 1918. do 1929. godine, Zavod za Hrvatsku povijest, broj 32-33/ 1999.-2000.

CROATIAN PEASANT PARTY OF KORČULA AND THE
PLACING OF THE MEMORIAL PLAQUE IN 1925 IN HONOR
OF KING TOMISLAV AND THE CROATIAN KINGDOM

ABSTRACT

After its work was prohibited, the Croatian Republican Peasant Party changed its name to the Croatian Peasant Party (HSS) in 1925 and started its political activity again. It was also re-established in Korčula with the response of all social strata. The party's president was Frano Marinović. In the same year, throughout Croatia, especially in Zagreb, the HSS organized the celebration of the Millennium of the Croatian Kingdom. In Korčula, the HSS organized a large celebration with the erection of a plaque on the Tower of the Land Gate, the work of Frane Kršinić. In 1941, the plaque was thrown and smashed. Blagoje Kapelina took it and hid it. The plaque was put back during the Croatian Spring in 1971.

KEY WORDS: *Reconstruction of the Croatian Peasant Party, Korčula, 1925, Millennium Celebration of the Croatian Kingdom, erection of a memorial*